

ทิศทางการพัฒนางานด้านยุทธธรรม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นางสาวดวงหทัย แนนพวิชัย¹

□ บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการพัฒนามาให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ คือ ประชาชนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ ซึ่งการที่ประชาชนจะอยู่อย่างมีความสุขได้นั้น สิ่งที่ต้องได้ว่าเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญ นอกจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยแล้ว ความยุติธรรมในสังคม นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ถ้าขาดความยุติธรรมในสังคมแล้ว สังคมก็ขาดความสงบสุขและประเทศก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาไปสู่จุดหมายได้

การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผน มีวัตถุประสงค์และทิศทางที่ชัดเจน อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมโดยแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงจะมีวิวัฒนาการโดยลำดับ² ได้แก่

- ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (Modernization) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อให้เกิดภาวะ “ทันสมัย” ความทันสมัยจะนำมาแทนที่สังคมดั้งเดิมของประเทศโลกที่สาม ซึ่งถูกสรุปว่าเป็นความล้าหลังและด้อยพัฒนา เครื่องชี้วัดความทันสมัยตามแนวคิดนี้ ได้แก่ ปริมาณผลผลิต รายได้ประชาชาติ ระดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

¹ ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการการยุติธรรมแห่งชาติ

- รัฐศาสตรบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขากระบวนการยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- Master of Public Policy, National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) JAPAN

² <http://www.dusitthost.dusit.ac.th>

● ทฤษฎีกระจายการพัฒนา (Development Diffusion Theory) ทฤษฎีนี้นำเสนอแนวคิดที่ว่า ภาวะความทันสมัยนั้นจะเกิดขึ้นเองไม่ได้ หรือเกิดได้ยาก มาในประเทศด้อยพัฒนา ทางออกที่จะนำไปสู่ภาวะทันสมัยได้ ต้องอาศัยการกระจายความทันสมัยจากแหล่งที่ทันสมัยไปสู่แหล่งที่ล้าหลัง

● ทฤษฎีลำดับขั้นของการเจริญเติบโต (Stage of Growth) ทฤษฎีนี้เสนอแนวคิดสำเร็จรูปที่ว่า ทุกประเทศในโลกจะต้องมีลำดับขั้นของการพัฒนาเหมือนกันหมดเพียงแต่ช้าหรือเร็วต่างกัน โดยเริ่มจากสังคมที่ล้าหลังไปสู่ขั้นสร้างเงื่อนไขเพื่อเตรียมตัวสำหรับการพุ่งทะยานไปจากความด้อยพัฒนา

ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2504 เป็นต้นมา รวมเวลาเกือบ 5 ทศวรรษ ซึ่งในแต่ละช่วงจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่เป็นอยู่ขณะนั้น

■ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2510 – 2514)^๑

วางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

นับตั้งแต่คณะปฏิวัติโดยรัฐบาลซึ่งมี ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดิน เป็นต้นมา ได้พิจารณาเห็นว่า ความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพในด้านเศรษฐกิจของประเทศนั้น นอกจากจะเป็นการส่งเสริมเพิ่มรายได้ และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนแล้ว ยังเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงในด้านการป้องกันประเทศ เสถียรภาพด้านการเมือง ความเสมอภาคในระบบสังคม ตลอดจนส่งเสริมอารยธรรมและวัฒนธรรมของชาติด้วย

ในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นจำเป็นต้องอาศัย การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในประเทศ

กำลังคนในสาขาวิชาการต่าง ๆ และเงินทุนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นจำเป็นจะต้องวางนโยบาย แนวทาง และมาตรการให้เหมาะสม ทั้งจะต้องมีหน่วยงานระดับชาติ เป็นผู้ดำเนินการให้บรรลุถึงจุดหมาย เพื่อสนองนโยบาย ของรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลได้จัดทำแผนพัฒนา เศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนา โดยกำหนดแนวทางเป้าหมาย และจัดทำโครงการ ที่แน่นอน เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ตรวจสอบผลงานของส่วนราชการ ที่มีหน้าที่พัฒนา และเพื่อให้ต่างประเทศทราบถึงนโยบาย และมาตรการของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ รัฐบาล จึงได้ตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นเมื่อเดือน กรกฎาคม 2502 ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขา วิชาการต่างๆ เป็นกรรมการ และได้ตั้งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นหน่วยปฏิบัติงาน ในความควบคุมของคณะกรรมการบริหารฯ

1 มกราคม พุทธศักราช 2504 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติระหว่างระยะเวลา พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2509 ซึ่งการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายส่วนรวมที่ได้กำหนดไว้เป็นส่วนใหญ่ นโยบายหลักของการพัฒนา ได้แก่ การดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในทางเศรษฐกิจของเอกชน ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยรัฐบาลจะเร่งรัดพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ การชลประทาน การคมนาคมขนส่ง การส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาชุมชน การศึกษา การสาธารณสุข และบริการสังคมต่างๆรวมถึงการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชน อย่างไรก็ตามนโยบายด้านการพัฒนาสังคมในด้านงานยุติธรรม ยังไม่มีปรากฏในแผนฉบับนี้

^๑ <http://www.nesdb.go.th>

■ **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 – 2514)⁴**
เร่งกระจายผลการพัฒนา ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 ได้เกิดเหตุการณ์หลายอย่าง ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา เช่น การถอนกำลังทหารจากเวียดนาม และการลดรายจ่ายทางการทหารของสหรัฐอเมริกา การลงทุนจากต่างประเทศลดลง เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินและการค้าระหว่างประเทศ ทำให้รายได้จากการส่งออกของไทยลดลง ส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.3 ต่อปี (ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในแผนร้อยละ 8.5 ต่อปี) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมและภาคอุตสาหกรรมเพิ่มต่ำกว่าเป้าหมาย คือ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.7 และ 10.1 ตามลำดับ ในขณะที่มูลค่าสินค้าออกและสินค้าเข้าก็ต่ำกว่าเป้าหมาย เช่น ส่วนปัญหาเรื่องการกระจายรายได้และความยากจนขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตามบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการคมนาคมและขนส่ง พลังงาน โทรศัพท์ และประปา กระจายครอบคลุมพื้นที่ที่สำคัญๆ มากขึ้น ในขณะที่เด็กมีโอกาสดำเนินการศึกษามากขึ้น และสามารถให้บริการด้านสาธารณสุขได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

แนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและเอกชน ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม รัฐบาลมีนโยบายที่จะสนับสนุนบทบาทของเอกชนในการพัฒนาประเทศโดยยึดหลักการอ้างไว้ซึ่งความเป็นธรรมแก่ประชาชนส่วนรวมเป็นหลักกิจการใดที่เอกชนพึงประสงค์จะดำเนินการอันจะนำมาซึ่งคุณประโยชน์ในการพัฒนาประเทศโดยไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบและกระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่นแล้ว

รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนทุกวิถีทางทั้งในด้านกฎข้อบังคับ บริการความสะดวกต่างๆ และอื่นๆ รัฐจะมีส่วนบทบาทส่วนใหญ่ในกิจกรรมเศรษฐกิจโดยตรงก็เฉพาะในด้านสาธารณูปโภคและที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความมั่นคงของประเทศเท่านั้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่านโยบายด้านสังคม ยังไม่มีปรากฏชัดเจนเป็นนโยบายหลักอย่างใด ก็ดีเริ่มมีการกล่าวถึงในเรื่องการยึดหลักความเป็นธรรมในการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมในแผนฉบับนี้

■ **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2514 – 2519)⁵**

พัฒนาสังคมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงในตอนปลายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 ไม่ได้เปลี่ยนแปลงเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่รวมทั้งด้านสังคมและการเมือง โดยในด้านสังคมนั้นทัศนคติและความรู้สึกของชนรุ่นใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก วัฒนธรรมของชาติที่มีมา แต่ดั้งเดิมมักถูกละทิ้งเพิกเฉยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 จึงได้รวมมาตรฐานการฟื้นฟูวัฒนธรรมและบูรณะโบราณวัตถุ และปูชนียสถานอันสำคัญแก่จิตใจของชาวไทยไว้ด้วย ส่วนในด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นสถานการณ์ในประเทศเพื่อนบ้านยังอยู่ในสภาพน่าเป็นห่วง ทำให้มีผลสะท้อนมาถึงประเทศไทยด้วย รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเพิ่มงบประมาณป้องกันประเทศให้มากขึ้น เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่อาจผันแปรไปในทางร้าย และเพื่อต่อต้านปัญหาการแทรกซึม รวมทั้งการเตรียมพร้อมของชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัตถุประสงค์สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 จะชี้ให้เห็นสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมได้อย่างชัดเจน

⁴ <http://www.nesdb.go.th>

⁵ <http://www.nesdb.go.th>

รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลก อันเป็นผลสะท้อนมาถึงประเทศไทย โครงการที่จะนำความเจริญในทางเศรษฐกิจและสังคมมาให้แก่ประเทศ ประกอบด้วย โครงการที่เป็นพื้นฐานของการก้าวหน้าซึ่งจะต้องขยายการดำเนินงานให้ครอบคลุม รวมทั้งโครงการใหม่ที่จะเริ่มขึ้นเป็นรากฐานของการพัฒนาในระยะของแผนต่อ ๆ ไป ทั้งนี้ เพื่อยกระดับการครองชีพของประชากร ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สร้างความปลอดภัยให้แก่ประชาชนและรักษาเสถียรภาพ และความมั่นคงของชาติ

นอกจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งขัดขวางการพัฒนาตามแผนแล้ว **แนวทางการพัฒนาที่สำคัญที่สุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจและสังคม** เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ และสอดคล้องกับความต้องการของชาติตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวนี้ ต้องรักษาระดับรายจ่ายของประเทศให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสม พร้อมทั้งรักษาระดับทุนสำรองให้อยู่ในจำนวนที่ไม่ต่ำเกินไป เพื่อให้เกิดความคล่องตัวที่จะดำเนินมาตรการในการปรับโครงสร้างของเศรษฐกิจและยกระดับการมีงานทำ แนวทางสำคัญในการพัฒนาส่วนรวมตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 คือการปรับปรุงโครงสร้างของเศรษฐกิจ และยกระดับการผลิตและรายได้ประชาชาติให้สูงขึ้น การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ การส่งเสริมความเจริญในภูมิภาคและลดความแตกต่างในด้านรายได้ การดำเนินการเพื่อความเป็นธรรมของสังคม พัฒนากำลังคนและเพิ่มการมีงานทำ รวมถึงส่งเสริมบทบาทของเอกชนในการพัฒนา

สำหรับนโยบายการพัฒนาด้านสังคม ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ได้ปรากฏชัดมากขึ้น โดยเน้นให้ความสำคัญในเรื่องของการดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม โดยมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ การกระจายบริการสังคมของรัฐให้ทั่วถึง

และเป็นธรรมยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ และความเป็นอยู่ภายในเขตเมืองด้วยกัน มีความแตกต่างกันน้อยลง โดยกำหนดมาตรการสำคัญ ได้แก่ การปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชากรในเขตเมืองและเขตชนบท รวมทั้งยกระดับมาตรฐานทางการศึกษาและสาธารณสุขให้ใกล้เคียงกับมาตรฐานส่วนรวม เป็นต้น ซึ่งจะมีผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมมีความสมดุลและเป็นธรรมยิ่งขึ้น อันถือเป็นหลักประกันในความมั่นคงของชาติ รวมทั้งเป็นการปูพื้นฐานอันมั่นคงต่อไปในอนาคต

■ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524)⁶ เรื่องฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ยึดความมั่นคงปลอดภัยของชาติเป็นพื้นฐานการพัฒนา

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ได้แก่ การเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจ การลดช่องว่างในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน การเพิ่มการจ้างงานในประเทศ เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสนับสนุนขีดความสามารถในการป้องกันประเทศและแก้ปัญหาในบางพื้นที่เพื่อความมั่นคง โดยมุ่งพัฒนาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการป้องกันประเทศ พร้อมทั้งกำหนดแผนการและมาตรการที่จะระดมขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศให้พร้อมที่จะสนับสนุนความมั่นคงของชาติ และในขณะเดียวกันก็จะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในบางพื้นที่เป็นกรณีพิเศษเพื่อความมั่นคง

เพื่อให้การพัฒนาได้ดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์หลักที่ต้องการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ และแก้ปัญหาขั้นรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมภายใต้พื้นฐานของความมั่นคงปลอดภัยของชาติตามเป้าหมายที่กำหนด รัฐบาลได้ดำเนินแนวทางการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยเน้นการปรับปรุงนโยบายหลักๆ ได้แก่

⁶ <http://www.nesdb.go.th>

ด้านเศรษฐกิจ เร่งขยายและกระจายบริการเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายบริการทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การคมนาคม และขนส่ง และการไฟฟ้าให้ออกไปสู่ส่วนภูมิภาคและชนบท เพื่อสนับสนุนการผลิตและปรับปรุงสภาพของชุมชนในชนบท โดยมีการวางแผนกระจายบริการขั้นพื้นฐานดังกล่าวให้ประสานกันภายในแต่ละสาขาและระหว่างสาขา ตลอดจนทั้งการปรับนโยบายราคาบริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการหลายด้านให้อื้ออำนวยต่อการกระจายรายได้และสร้างความเป็นธรรมต่อผู้ผลิตในส่วนภูมิภาคและชนบทยิ่งขึ้น

ด้านสังคม ให้ความสำคัญในเรื่อง การกระจายบริการสังคมให้ไปถึงมือประชาชน โดยเริ่มดำเนินงานพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกันก็มุ่งที่จะให้คนไทยได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาย่างเท่าเทียมกัน โดยกระจาย บริการการศึกษา สู່ท้องถิ่นและส่วนภูมิภาค เช่นเดียวกับด้านบริการสาธารณสุข โดยจะเพิ่มการให้บริการรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้ยากจน ส่วนด้าน การสังคมสงเคราะห์ นั้นจะเน้นการบริการด้านการสงเคราะห์และสวัสดิการแก่กลุ่มผู้มีปัญหาทางสังคมและกลุ่มเปราะบางพิเศษ ซึ่งได้แก่ ชาวเขา คนชรา ผู้ทุพพลภาพ บุคคลไร้ที่พึ่ง ผู้อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมและนักโทษ รวมทั้งดำเนินโครงการและมาตรการที่จะช่วยปูพื้นฐานให้ผู้ใช้แรงงานได้มีสวัสดิภาพการทำงานที่มั่นคงปลอดภัย และมีหลักประกันในชีวิตที่ดีขึ้นโดยจะใช้มาตรการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจและร่วมมืออันดีจากฝ่ายนายจ้าง

ในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเสถียรภาพทางสังคม โดยการวางแนวทางการพัฒนาเพื่อความมั่นคง เพื่อแยกให้เห็น ปัญหาความมั่นคงความปลอดภัยของชาติให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดแนวทางแก้ไขทั้งในภาวะฉุกเฉินและในระยะยาว นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญ

กับการวางแผนการแก้ปัญหาสังคมต่างๆ เช่น ปัญหา ยาเสพติดให้โทษ ปัญหาเยาวชน ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาความเสื่อมโทรมของสุขภาพจิตของประชาชน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 นโยบายด้านสังคมจะได้รับความสำคัญในการปรับปรุงแก้ไข ไม่น้อยกว่าปัญหาการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ และนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา นโยบายด้านสังคม โดยเฉพาะด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ได้เริ่มปรากฏเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ

■ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529)⁷

การพัฒนากระบวนการยุติธรรม เน้นการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ผลสืบเนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและด้านวัตถุในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมซึ่งไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดปัญหาด้านวัฒนธรรม ค่านิยม สุขภาพจิต ปัญหา ยาเสพติด ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ดังนั้น เพื่อบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีต่อภาวะสังคมโดยรวม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้กำหนดจุดประสงค์การพัฒนาโครงสร้างและกระจายบริการสังคม โดยเน้นการลดอัตราเพิ่มของประชากรควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพประชากรและการพัฒนาจิตใจ รวมทั้งการเสริมสร้างสังคมให้มีระเบียบ วินัย วัฒนธรรม ศีลธรรม จริยธรรม อันดีงาม ตลอดจนการจัดบริการสังคมต่างๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และความยุติธรรม ให้สามารถสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและกระจายไปสู่ชนบท เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการให้สวัสดิการสงเคราะห์ให้มากขึ้น ในการนี้เพื่อที่จะพัฒนาโครงสร้าง

⁷ <http://www.nesdb.go.th>

และกระจายบริการทางด้านสังคมให้เป็นธรรมยิ่งขึ้นนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้กำหนดแนวนโยบายที่จะดำเนินการเร่งลดอัตราการเพิ่มประชากรลง ให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมและให้มีการกระจายประชากรและการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งในเมืองและชนบทให้มีการปรับโครงสร้างสังคม เพื่อสร้างโอกาสในการยกระดับรายได้และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ที่ยังอยู่ในสภาพล้าหลังให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสิทธิและหน้าที่ตามวิธีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ส่งเสริมการสร้างสังคมที่มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรม ศีลธรรม จริยธรรมอันดีงาม เร่งรัดและฟื้นฟูสถาบันในระดับบ้าน โรงเรียน ให้มีบทบาทในการสร้างค่านิยม จริยธรรม ความมีระเบียบและการรักษาหน้าที่ของเด็กและเยาวชนของชาติ รวมทั้งพัฒนากลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบทางสังคมมากเป็นพิเศษ เพื่อเสริมสภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มสตรี เด็กและเยาวชนและกลุ่มชาวเขา

สำหรับนโยบายด้านงานยุติธรรม จะเน้นให้ความสำคัญในเรื่อง

- การให้ความรู้ และฝึกอบรมประชาชนทั้งในเมืองและชนบทให้รู้ถึงวิธีการป้องกันและการร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาอาชญากรรมร่วมกัน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพบริการของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมอย่างเคร่งครัด

- การปรับปรุงระบบงานศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพสูง สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่สังคมได้อย่างทั่วถึง และเพิ่มบทบาทของศาลยุติธรรมให้มีส่วนช่วยให้ประชาชนได้รับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

■ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)^๘

การพัฒนากระบวนการยุติธรรม มุ่งเน้น การเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางวัตถุนิยมมากขึ้น การกระจายรายได้ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก สภาพชนบทได้เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองตลอดเวลา มีผลทำให้โครงสร้างความผูกพันของคนในชุมชนลดน้อยลง และโครงสร้างของสถาบันครอบครัวก็เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมที่การกระทำผิดได้ทวีความรุนแรงและโหดร้ายยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ มีสาเหตุมาจากสถาบันในสังคมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นแนวความคิดการเสริมสร้างให้เกิดความสงบสุขในสังคมจึงต้องเสริมสร้างให้สังคมมีความมั่นคง เน้นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดระบบการป้องกันด้านอุปนิสัยให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนปรับปรุงวิธีการจัดสวัสดิการสังคมให้เหมาะสม

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นให้สอดคล้องกับแนวความต้องการเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนางานยุติธรรมไว้ในแผนงานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เน้นการป้องกันอาชญากรรมและการป้องกันอุปนิสัย ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม มีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ 3 ประการหลักที่สำคัญ ได้แก่ 1) ลดปัญหาอาชญากรรมให้ต่ำกว่าเดิม 2) ลดระยะเวลาการดำเนินคดีทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม 3) ลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดและผู้ต้องขัง ซึ่งมี

^๘ <http://www.nesdb.go.th>

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการลดปัญหาอาชญากรรม การป้องกันอุบัติเหตุและการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมโดยเน้นการป้องกันอาชญากรรมควบคู่ไปกับการปราบปรามให้มากขึ้น ตลอดจนการปรับปรุงระบบบริหารงานยุติธรรม

โดยมีมาตรการการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

- ใช้ชุมชนสัมพันธ์ในการป้องกันอาชญากรรม เพื่อการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน ในลักษณะความสัมพันธ์สองทางให้ทราบและเข้าใจปัญหาในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นให้มีการร่วมมือกันปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาอาชญากรรมร่วมกัน โดยมีการปรับปรุงคุณภาพบุคลากรให้เอื้ออำนวยต่อมาตรการนี้ด้วย

- แสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและภาคเอกชนในการรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชน รวมทั้งการรณรงค์ต่อต้านอาชญากรรมทางเพศ การค้าบริการทางเพศ และการต่อต้านยาหรือสารเสพติด โดยเฉพาะในชุมชนแออัด สถานศึกษา และสถานที่ราชการ ตลอดจนให้ชุมชนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาหรือสารเสพติด

- รณรงค์ให้สังคมยอมรับผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังให้สามารถกลับมาดำเนินชีวิตปกติในสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาคriminalซ้ำ

- สนับสนุนการศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนให้มีความรู้เรื่องอุบัติเหตุและให้เกิดจิตสำนึกของความปลอดภัย สามารถป้องกันตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ ทั้งนี้ ควรกระตุ้นให้ส่วนราชการต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

- ปรับปรุงระบบบริหารงานกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยการประสานการดำเนินงานทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม และเน้นความร่วมมือในการศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อแก้ไขให้เกิดความรวดเร็ว สอดคล้อง และเป็นธรรมยิ่งขึ้น

- ให้ใช้วิธีการคุมประพฤติ ผู้กระทำความผิดที่กระทรวงยุติธรรมและกรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ เพื่อระบายความแออัดในสถานที่ควบคุมและลดภาระของรัฐบาลในการควบคุมผู้กระทำความผิดและผู้ต้องขัง โดยให้ชุมชนและครอบครัวมีส่วนร่วม

- ขยายงานของศาลคดีเด็กและเยาวชนไปสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อแก้ไขพื้นที่เด็กและเยาวชนที่หลงกระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และให้พัฒนางานของศาลคดีเด็กและเยาวชนให้รวมถึงคดีครอบครัวด้วย เป็นต้น

■ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539)⁹

การพัฒนากระบวนการยุติธรรม อยู่ในแผน การเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม

ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ทั้งทางด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การลงทุน การส่งออก และการท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกันยังคงมีปัญหาลังคมหลายประการ ดังนั้น ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จึงกำหนดวัตถุประสงค์หลักที่จะเสริมสร้าง ความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมคุณภาพชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทาง 4 ประการ คือ 1) การรักษาสันติภาพ เสริมสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และมีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง 2) การกระจายรายได้ และกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมและ 4) การพัฒนากฎหมายและระบบราชการให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

การที่ประเทศไทยได้รับผลสำเร็จอย่างสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ก็มีปัญหาทางด้านสังคม การพัฒนาจิตใจ และสถาบันครอบครัวตลอดจนวัฒนธรรมตามมามีเหตุนี้การให้ความเอาใจใส่อย่างจริงจังต่อ

⁹ <http://www.nesdb.go.th>

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านจิตใจ วัฒนธรรม และสังคมในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต่อเสถียรภาพของประเทศ ในการพัฒนาระบบงานยุติธรรมของประเทศ ในช่วงของแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 จึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม โดยเน้น

- **การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม** โดยเร่งรัดแก้ไขปัญหาและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมอันเกิดจากผู้มีอิทธิพลในพื้นที่อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ขยายงานด้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ การเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันอาชญากรรมแก่ประชาชน องค์กรชุมชนและผู้นำท้องถิ่น พัฒนาขีดความสามารถของหน่วยปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานและฮ่วงไว้ซึ่งความยุติธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาอาชญากรรม ทั้งในหน่วยงานของรัฐ กลุ่ม อาสาสมัครต่างๆ ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน

- **การเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสารเสพติด รวมทั้งการปราบปรามและแก้ไขปัญหาการใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการค้า** โดยเพิ่มประสิทธิภาพการปราบปรามยาเสพติดและสารเสพติด โดยเฉพาะสารระเหย และยาบ้า โดยการประสานการปฏิบัติงานด้านการข่าวและด้านการพัฒนาบุคลากร รณรงค์ป้องกันการเผยแพร่ระบาดของยาเสพติดและสารเสพติดโดยการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนถึงโทษของยาเสพติด รวมทั้งเผยแพร่กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้กว้างขวาง ตลอดจนสนับสนุนให้ครอบครัวชุมชน

ภาคเอกชน และกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น

- **การพัฒนาระบบการบริหารงานด้านการอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว** โดยปรับปรุงระบบการประสานงานของหน่วยงาน ด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้รวดเร็วและลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ตลอดจนสนับสนุนให้มีการระงับข้อพิพาท โดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ เพื่อแบ่งเบาภาระคดีที่ขึ้นสู่ศาลให้ลดน้อยลง

■ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)¹⁰

คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และเน้น การพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม

เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2539 ต่อเนื่องปีพ.ศ. 2540 ประเทศต้องประสบปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า **พองสบู่แตก** ค่าเงินบาทผันผวนปัญหาเงินเฟ้อและปัญหาการว่างงาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวคน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคน ทำให้คนเดือดร้อน ซึ่งสืบเนื่องมาจากสาเหตุทั้งภายในประเทศ และจากภายนอกประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 เป็นการด่วนเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยในการปรับแผนยังคงยึดแนวคิด วัตถุประสงค์ และทิศทางตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 คือ ยังมุ่งเน้นที่จะให้คนเป็นศูนย์กลาง หรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาต่อไป ทั้งนี้โดยคำนึงถึงข้อตกลงกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และมุ่งเน้นการระดมและใช้ทรัพยากรจากทุกส่วนในสังคมมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศ

¹⁰ <http://www.nesdb.go.th>

สำหรับการปรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จะมีทั้งการเร่งดำเนินการในเรื่องสำคัญที่ปรากฏอยู่ในแผนแล้ว พร้อมทั้งการปรับปรุงและเพิ่มเติมในบางเรื่องที่เป็นปัญหา ซึ่งหากปล่อยไว้จะกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนและกระทบต่อการพัฒนาในระยะยาว ซึ่งมีอยู่ 4 เรื่อง คือ 1) **การปรับกรอบเศรษฐกิจมหภาคและแนวทางการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ** โดยให้ความสำคัญกับการปรับเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงที่เหลือของแผนใหม่ปรับกรอบการลงทุนของประเทศให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว 2) **การพัฒนาคนและสังคม เพื่อลดผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ** เร่งแก้ไขปัญหการว่างงาน พัฒนาและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และการป้องกันแก้ไขปัญหาด้านสังคม ซึ่งเกิดจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเร่งพัฒนากลไกการบริหารจัดการและปูพื้นฐานการพัฒนาคนและสังคมในระยะยาว 3) **เร่งดำเนินการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างรากฐานการผลิตของประเทศให้เข้มแข็งและมั่นคง** เช่น ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากการผลิตที่ใช้แรงงานมากมูลค่าเพิ่มต่ำไปสู่การผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น สร้างการเชื่อมโยงรากฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศคือ การเกษตรอุตสาหกรรม และบริการด้วยการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและกำลังคน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและแข่งขันได้ในเวทีโลก 4) **เร่งปรับระบบบริหารราชการเพื่อการพัฒนาประเทศ** เช่น ลดบทบาทภาครัฐและเร่งปฏิรูประบบบริหารราชการให้มีโครงสร้างและขนาดกำลังคนที่เหมาะสม มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การปกครองที่ดีเป็นธรรมและโปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการงบประมาณ โดยจัดลำดับความสำคัญและทบทวนเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

นโยบายสังคมด้านการพัฒนางานด้านยุติธรรม เน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคมให้คนทุกคนได้รับบริการพื้นฐาน

ทางสังคม สวัสดิการสังคมและสวัสดิการแรงงานหลักประกันด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและการทำงาน การพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิต่างๆ มีแนวทางการพัฒนาหลัก ดังนี้

- **การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดเพื่อเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม** โดยพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีมาตรการที่เหมาะสมและสามารถปราบปรามการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดให้เป็นผลอย่างจริงจัง ส่งเสริมงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และยาเสพติด ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ตลอดจนกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายควบคู่กับการจับกุมและดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอย่างจริงจังและต่อเนื่องพัฒนาและปรับปรุงระบบการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยนำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการปฏิบัติงานโดยใช้สื่อสาธารณะทุกรูปแบบในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ยาเสพติด อุบัติภัย การทารุณกรรม เด็กและสตรี และปัญหาด้านอื่นๆ พัฒนาคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรประชาชนที่ดำเนินการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน

- **การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการอำนวยความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของประชาชน** โดยพิจารณาจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เป็นเอกภาพเพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการอำนวยความยุติธรรม

ได้อย่างสอดคล้องกันและสามารถพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบงานการบริหารจัดการและบุคลากรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยแยกเป็นสาขากฎหมายตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทั้งในด้านคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง ตลอดจนนำสหวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ประชาชนได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว มีความเท่าเทียมกันและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ศึกษาวิจัยด้านการอำนวยความสะดวก การขยายงานอาสาสมัครคุมประพฤติ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับคดีอาชญากรรมข้ามชาติและคดีเศรษฐกิจ สนับสนุนการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล โดยการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาท การส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ การแก้ไขฟื้นฟูและลงเคราะห์เด็ก เยาวชน และผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำรวมทั้งการหันเหคดีออกจากศาลโทษ สนับสนุนการให้บริการช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ประชาชนโดยเฉพาะประชาชนผู้ด้อยโอกาส เช่น การจัดทนายช่วยแก้ต่าง การลงเคราะห์จำเลยและครอบครัวการชดเชยให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

■ **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)¹¹**

มุ่งการพัฒนาที่สมดุล บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยมีแนวคิดพื้นฐานเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทางในการบริหารและพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

และมีการขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินทางสายกลาง ความสมดุลและความยั่งยืน ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก และการเสริมสร้างคุณภาพคน

ยุทธศาสตร์ การพัฒนาและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานยุติธรรม ได้กำหนดไว้ใน **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม** โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยทุกคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ ต่อสังคม ล้วนรวมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกทางสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว องค์กรทางศาสนา องค์กรส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สื่อมวลชนและประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลังปัญญา ศีลธรรม และวัฒนธรรมของคนไทย รวมทั้งพัฒนาการบริหารจัดการหลักประกันทางสังคมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมประชาชนทุกคน และพัฒนาระบบโครงสร้างการคุ้มครองทางสังคมเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาวิถีชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดความสงบสุขในสังคม

สำหรับนโยบายด้านงานยุติธรรม ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จะเน้นให้ความสำคัญกับการ **ปรับปรุงระบบบริหารจัดการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน** โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการ

¹¹ <http://www.nesdb.go.th>

ดำเนินการให้เป็นไปในเชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการเพิ่มบทบาทของทุกฝ่ายในสังคมให้มีส่วนร่วม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุกขั้นตอน โดยให้ ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนและสื่อมวลชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหา โดยเฉพาะการเฝ้าระวังปัญหาการผลิต การเสพ และการค้ายาเสพติด ตลอดจนเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โดยให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมในการป้องกันตนเอง ให้มีการคัดกรองกลุ่มผู้เสพยาเสพติดที่ไม่ใช่ผู้ค้าออกมา บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งช่วยเหลือ และให้กำลังใจผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู สมรรถภาพ เพื่อให้มีโอกาสได้รับการฝึกอาชีพ สร้างรายได้และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข รวมทั้ง เร่งรัดการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการปราบปรามที่รวดเร็ว เด็ดขาด จริงจัง และเป็นธรรม แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการพัฒนากฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนประสานความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อสกัดกั้นขบวนการผลิต และค้ายาเสพติด โดยเฉพาะพื้นที่รอยต่อบริเวณชายแดน

นอกจากนี้ด้านการปรับระบบบริหารจัดการ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เน้นการ ปรับปรุงและพัฒนาการจัดองค์กรและระบบการบริหาร งานกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเป็น เอกภาพ รวมทั้งพัฒนานุเคราะห์ให้มีคุณภาพและ คุณธรรม โดยเน้นการเร่งรัดบังคับใช้กฎหมายและ กฎระเบียบที่สร้างหลักประกันความเป็นธรรมในสังคม เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน สร้างความรู้ ความเข้าใจและเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กร พัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในกระบวนการออกกฎหมาย และตรวจสอบการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม บางขั้นตอน รวมทั้งสนับสนุนการระงับข้อพิพาท

ในภาคประชาชน พัฒนาระบบการป้องกันและการแก้ไข ปัญหาอุบัติเหตุและปัญหาอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพ ในการสนองตอบปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ภายใต้กลไกการมี ส่วนร่วมและประสานการดำเนินงานของทุกฝ่าย

กล่าวได้ว่ารัฐบาลได้มีนโยบายและให้ความสำคัญ ในการพัฒนาและปรับปรุงงานยุติธรรมมา อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยให้มีการศึกษาทบทวนสถานการณ์งานยุติธรรมในภาพรวม รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกลไก การบริหารจัดการและจัดโครงสร้างองค์กรต่างๆ ให้รองรับอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติ**แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรม แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2547-2549)**¹² เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547 เพื่อให้หน่วยงานบริหารในกระบวนการ ยุติธรรมใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานและจัดทำ งบประมาณ รวมทั้งให้ขอความร่วมมือจากองค์กรอิสระ ในกระบวนการยุติธรรมนำกรอบเนื้อหาสาระของ แผนแม่บทฯ ไปใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำแผน การดำเนินงานให้มีความสอดคล้อง สอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง รัฐบาล จึงได้ศึกษาทบทวนสาระของแผนแม่บท ดังกล่าวให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและแผนบริหาร ราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 รวมทั้งสถานการณ์ สภาวะแวดล้อมต่างๆ โดยปรับปรุงเป็นแผนแม่บท กระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2550-2551 และได้รับความ เห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งจากการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมามีพบว่า ในภาพรวมหน่วยงานส่วนใหญ่ มีการดำเนินงานสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ของแผน แม่บทฯ ปัญหาอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงาน ได้แก่ หน่วยงานบางแห่งยังไม่เห็นความสำคัญของการ จัดเก็บและรายงานข้อมูลเพื่อการติดตามผล

¹² แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2547-2549)

ขาดการประสานงาน ความไม่ต่อเนื่องและความไม่เป็นเอกภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์แผนแม่บทฯ ให้เป็นที่รับรู้เข้าใจและเกิดการยอมรับในวงกว้าง เมื่อพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549¹³ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2549 ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับความร่วมมือในการบริหารงานยุติธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมที่สอดคล้องกับแนวทางตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการของหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2549 ได้มีมติเห็นชอบให้นำแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2551¹⁴ มาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติไปพลางก่อน และได้แต่งตั้งคณะกรรมการด้านจัดทำประสาน ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติขึ้น เพื่อดำเนินการประสานจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติขึ้นใหม่ โดย **แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2552-2555**¹⁵ ผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2552

■ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)¹⁶

ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างสมดุลและความอยู่ดีมีสุข

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยมีแนวคิดพื้นฐานเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทางในการบริหารและพัฒนาประเทศ ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และมีการขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การเดินทางสายกลาง ความสมดุลและความยั่งยืน ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลกและการเสริมสร้างคุณภาพคน

โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมใน 2 ยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้

● **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้** โดยเน้นเสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม รวมทั้งผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน

● **ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ** โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบ และขั้นตอนกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

¹³ พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549

¹⁴ แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2551

¹⁵ แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2552-2555

¹⁶ <http://www.nesdb.go.th>

เสริมสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถ เข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ สร้างภาคราชการที่มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล เน้นการบริการแทนการกำกับควบคุม และทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา รวมทั้งกระจายอำนาจการบริหารจัดการประเทศสู่ภูมิภาค ท้องถิ่นและชุมชนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

สำหรับแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2552-2555 ซึ่งมีผลในการบังคับใช้ ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนางานยุติธรรมที่มุ่งสู่เป้าประสงค์หลักไว้ดังนี้ “ระบบการอำนวยความยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย ถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม และมีความเป็นสากล ประชาชนสามารถเข้าถึง บริการงานยุติธรรมได้อย่าง สะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย และเสมอภาค ก่อให้เกิดสังคมที่มีความปลอดภัยสงบเรียบร้อย และสมานฉันท์” โดยมียุทธศาสตร์การดำเนินงานรวม 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

● **ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการป้องกันอาชญากรรมและลดการเกิดข้อพิพาท** เพื่อเสริมสร้างให้คนในสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงเรื่องความยุติธรรม ความเป็นธรรม และสมานฉันท์ รู้จักป้องกัน เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม มีทักษะพื้นฐานในการยุติข้อพิพาทและความขัดแย้งต่างๆ ได้โดยสันติวิธี โดยการพัฒนาและเสริมสร้างจิตสำนึก รักความยุติธรรมและคุณธรรมในด้านต่างๆ แก่เด็ก และเยาวชนโดยมีครอบครัวและสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันหลัก สนับสนุนให้มีมาตรการการจัดระเบียบสังคม การควบคุมและขจัดแหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุขต่างๆ รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยนำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ มาใช้

● **ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการประนีประนอมข้อพิพาทและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก** เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับความยุติธรรมจากหลายช่องทางอย่างเหมาะสม เป็นการลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลหรือกระบวนการยุติธรรม ลดระยะเวลาและภาระค่าใช้จ่ายทั้งของภาครัฐและประชาชน ยุติความขัดแย้งและสร้าง ความสมานฉันท์ปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนและสังคม การกำหนดเป็นนโยบายร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้นำวิธีประนีประนอมข้อพิพาทหรือกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้โดยมีกฎหมายรองรับ สร้างหมู่บ้านชุมชนให้เข้มแข็ง และให้ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมและพัฒนากลไกการติดตาม ประเมินผลการดำเนินการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

● **ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมและบทบาทของภาคีการพัฒนาต่างๆ** เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาต่างๆ ได้แก่ ภาคประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์การเอกชน สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทที่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรมและการอำนวยความยุติธรรมทุกระดับ โดยเปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมการจัดตั้งและขยายพลังเครือข่ายยุติธรรมชุมชน การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน องค์การภาคเอกชนและสื่อมวลชนมีบทบาทมากขึ้นในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรและหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน

● **ยุทธศาสตร์ที่ 4 ประสานความร่วมมือและพัฒนาระบบงานยุติธรรม** เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระบบการบริหารงานและจัดการองค์การที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ตอบสนองความ

ต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยจัดให้มีกลไกการประสานงานในทุกระดับทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค จังหวัดและระดับพื้นที่ การปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพระบบงานยุติธรรมทางอาญา แพ่ง และพาณิชย์ และทางปกครอง โดยสนับสนุนและส่งเสริมการนำวิธีการบริหารจัดการคดีมาใช้ การพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพทันสมัย พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง การพัฒนางานวิจัย กฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

● **ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการและการส่งเสริมคุณธรรม** เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการความยุติธรรมที่สะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อยและมีความพึงพอใจ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีจริยธรรม คุณธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี ควบคู่กับการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจัดให้มีกลไกการประสานงานในทุกระดับทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค จังหวัดและระดับพื้นที่ การปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพระบบงานยุติธรรมทางอาญา แพ่งและพาณิชย์ และทางปกครอง โดยสนับสนุนและส่งเสริมการนำวิธีการบริหารจัดการคดีมาใช้ การพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพทันสมัย พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง การพัฒนางานวิจัย กฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

■ บทสรุป

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาประเทศ ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ของแผนพัฒนาที่ผ่านมา รวมทั้งจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจส่งผลต่อการดำเนินงานของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม

ในเรื่องต่างๆ แล้ว แนวทางการพัฒนางานด้านยุติธรรมในอนาคต ควรต้องให้ความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

● การสร้างพลังประชาชนเพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจในหลักการของกฎหมาย ขั้นตอนงานกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐาน สิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีแก่ประชาชน การปลูกจิตสำนึกในเรื่องความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ได้แก่ ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชน สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทที่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรมและการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทุกระดับ เช่น การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและงานอาสาสมัครต่างๆ

● การพัฒนาระบบการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการจัดการปัญหาความแตกแยกในสังคมที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งอาชญากรรมขั้นพื้นฐาน การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบ ชุมชนหมู่บ้านของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ

● การปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้หน่วยงานสามารถดำเนินงานให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง โดยจัดทำมาตรฐานการทำงานที่ชัดเจน นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการความยุติธรรมที่สะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อยและมีความพึงพอใจ

● พัฒนาระบบการบริหารงานและจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างกลไกที่ทำให้ประชาชนสามารถร้องเรียน

ร้องทุกข์ หรือมีช่องทางร้องเรียนหรือตรวจสอบการทำงานได้อย่างเต็มที่

- การช่วยเหลือประชาชนที่ด้อยโอกาส ให้ได้รับความเป็นธรรมเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น ค่าใช้จ่ายในประกันตัวหรือจ้างทนายความต่อผู้คดี เป็นต้น รวมทั้งการชดเชยค่าเสียหายและค่าทดแทนแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม

- การพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย มีทักษะในการปฏิบัติงาน และมีจิตสำนึกที่ดีในการให้บริการประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีจริยธรรม คุณธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี ควบคู่กับการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนด

- การปรับปรุงระบบงานยุติธรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับศรัทธาเชื่อมั่นจากประชาชน

- การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม ความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

โดยสรุปเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในทุกฉบับ มุ่งเน้นให้ประเทศสามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์ จำเป็นต้องสร้างความแข็งแกร่งของระบบ และโครงสร้างต่างๆ ภายในประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญต่อการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพและความได้เปรียบ ทั้งทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยการเสริมสร้างทุนสังคม พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่ากัน เสริมสร้างทุน เศรษฐกิจ

ให้มีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ ประชาชนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ ซึ่งการที่ประชาชนจะอยู่อย่างมีความสุขได้นั้น สิ่งที่ดีได้ว่าเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญนอกจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยแล้ว ความยุติธรรมในสังคมนับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ถ้าขาดความยุติธรรมในสังคมแล้ว สังคมก็ขาดความสงบสุขและประเทศก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาไปสู่จุดหมายได้ “ความยุติธรรม” เป็นเป้าหมายปลายทางล้วนจะพัฒนากันอย่างไร มีทิศทางเช่นไร คงจะต้องร่วมกันแสวงหายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม โดยการนำเอาสภาพปัญหาเป็นกรอบแนวความคิด และให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งยุทธศาสตร์สามารถปฏิบัติได้ในปีบริบทของสังคมไทยผ่านกระบวนการจัดทำที่ทุกภาคมีส่วนร่วมและที่สำคัญก็คือ นำไปสู่การพัฒนางานยุติธรรมทั้งระบบให้เอื้อประโยชน์กับประชาชนและสังคมโดยรวมอันนำไปสู่เป้าหมายที่ประชาชนต้องการได้อย่างแท้จริง

▣ เอกสารอ้างอิง

1. <http://www.dusithost.dusit.ac.th>
2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2506-2509
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510-2514
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519
5. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524
6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529
7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534

8. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539

9. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544

10. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549

11. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554

12. แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ
ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2547-2549)

13. พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงาน
ยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549

14. แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ
พ.ศ. 2550-2551

15. แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
พ.ศ. 2552-2555

16. <http://www.nesdb.go.th>

